

44 günlük Vətən müharibəsi, qazanılan möhtəşəm qələbə Azərbaycan tarixinin ən şanlı səhifəsidir. Lakin bu zəfərin ayaq səslərinin eşidildiyi, xalqın müzəffər ordusuna etimadının özünə qayıtdığı Aprel, Günnüt və Tovuz döyüşlərini unutmamaq olmaz. Çünki məhz həmin döyüşlərdəki qələbələrımız xalqımızı torpaqlarımızın düşmən tapdığından azad edilməsinə ruhlandırdı. Xalq Ali Baş Komandan İlham Əliyevin ertafında bir yumruq kimi birləşib haqq savaşına qalxdı. Qüdrətli sərkərdənin "Dəmir yumruq" əməliyyatı ilə Azərbaycan Ordusu 30 illik həsrətə son qoydu.

Generalı, polkovniki əsgəri ilə çiyin-çiyinə döyüşən ordu

Əlbəttə ki, bu qələbələrin ilk halqası 2016-cı ildəki Aprel zəfəri idi. Aprel zəfərindən sonra böyük qayıdışa Cəbrayıl Mərcanlıdan başladığımız. 2018-ci ildə isə Günnüt zəfəri Ermənistanla növbəti dərs oldu. Amma düşmən yenə də bundan nəticə çıxarmadı, təxribatlardan əl çəkmədi. 2020-ci ilin iyul ayında yenidən çirkin əməllərini işə salıb cəbhənin Tovuz istiqamətində növbəti təxribata əl atdı.

İyulun 12-si günorta saatlarından başlayaraq Ermənistan silahlı bölmələri tərəfindən Azərbaycan Dövlət Sərhəd Xidmətinin Tovuz rayonunda yerləşən mövqeləri artilleriya qurğularından atəşə tutuldu. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin cavab atəşi və əks-həmlə tədbirləri nəticəsində düşmən təxribatının qarşısı yenə də alındı. Döyüşlər zamanı Ermənistan ordusunun şəxsi heyəti çoxsaylı itki verdi. İyulun 13-nə keçən gecə ərzində də gərginlik davam etdi. Artilleriya, minaatan və tankların tətbiqi ilə gedən gecə döyüşlərində Azərbaycan Ordusunun dəqiq atəşi nəticəsində qarşı tərəfin dayaq məntəqəsi, artilleriya qurğuları, avtomobil texnikası və canlı qüvvəsi məhv edildi.

Bir neçə gün davam edən döyüşlər Azərbaycan Ordusunun qələbəsi ilə başa çatdı.

Bu döyüşlərdə Azərbaycan Ordusunun 12 hərbi qulluqçusu - general-mayor Polad Həşimov, polkovnik İlqar Mirzəyev, mayor Namiq Əhmədov, mayor Anar Novruzov, baş leytenant Rəşad Mahmudov, gizir İlqar Zeynallı, gizir Yaşar Babayev, çavuş Vüqar Sadıqov, müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçu, baş əsgər Elşad Məmmədov, müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçu, əsgər Elçin Mustafazadə, əsgər Nazim İsmayılov və əsgər Xəyyam Daşdəmirov qəhrəmancasına şəhid oldular. Tovuz rayonunun Ağdam kənd sakini, 76 yaşlı Əziz Əzizov qətlə yetirildi.

Bu savaş düşməne bir neçə həqiqəti göstərdi. Düşmən ilk növbədə onu gördü ki, Azərbaycanın generalı, yüksəkrütbəli zabitləri səngərdə, hücumda əsgərləri ilə bərabər vuruşur, onları ruhlandırır, şəxsi nümunə göstərirlər.

Düşmən şahid oldu ki, İlham Əliyevin yaratdığı vətənpərvərlik məktəbinin hər bir igidi döyüş meydanında mərdliklə savaşıb şəhidlik zirvəsinə ucalmağı şərəf bilir. Onlar bu zirvəyə ucalmaqla gələcək nəsillər üçün nağıllar, dastanlar yox, əsl real qəhrəmanlıq nümunəsi yaradırlar və bu, yetişməkdə olan gəncliyi qələbələrə, zəfərlərə ruhlandırır. Bu qələbə ilə Azərbaycan Ordusu bir daha göstərdi ki, Ermənistan silahlı bölmələri onun qarşısında aciz və cılızdır.

Erməni xalqı isə bir daha əmin oldu ki, əgər Azərbaycan Ordusu genişmiqyaslı əməliyyat keçirsə, bir neçə günə üçrəngli bayrağımız İrevanda dalğalana bilər. Necə ki cəmi 44 günə Şuşaya sancıldığı kimi...

Ermənistanı qorxuya salan mübarizlik

Ümumiyyətlə, Tovuz döyüşlərində düşmənin məqsədi belli idi. Bərbad halda olan idarəçiliyindən narazılıqları azalda, dərinləşən sosial-iqtisadi böhrandan, koronavirus pandemiyası burulğanından çıxma bilmədiyi üçün baş nazir Nikol Paşinyan təxribat törədərək Azərbaycan təmsalında ümumi düşmən obrazı yaradıb ictimai rəyi daxili problemlərdən yayındırmaq istəyirdi. Amma Azərbaycan Ordusu Ermənistanın bu arzusunu da puça çıxardı. Ordumuzun qələbəsi vasitəçilik missiyasını öz üzərinə götürmüş ATƏT-in sabiq Minsk qrupunun həmsədrlərinə də xəbərdarlıq oldu. Onlar açıq şəkildə gördülər ki, mandatlarını yerinə yetirməsələr və təcavüzkarın yerində oturulması üçün təsirli addımlar atmasalar, tamamilə başqa reallıqlarla üzbəüz qalacaqlar.

Tovuz döyüşləri göstərdi ki, Ermənistanın hərbi təcavüzü nəticəsində yaradılmış Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün və əhalinin təhlükəsizliyinin təmin olunması, erməni təxribatlarının qarşısının alınması istiqamətində İlham Əliyevin yürütdüyü siyasəti Azərbaycan xalqı qətiyyətlə müdafiə edir. Əli silah tutan vətənpərvər insanlar özünü Vətənin sadıq əsgəri hesab edir və düşmənin Vətənimizə qarşı uzanan tək-cə qanlı əllərini deyil, qollarını da kökündən kəsib atmağa hazırdır.

Bu döyüşlərdən sonra Ermənistan heç bir dövlət, təşkilat dəstək vermədi. Bu isə işğalçı ölkənin siyasətinin ifşası, erməni yalanlarının iflasa uğraması istiqamətində mühüm əhəmiyyət kəsb etdi. Heç Ermənistanın təmsil olunduğu Kollektiv Təhlükəsizlik Müdafiə Təşkilatı da onu müdafiə edən hansısa bəyanat vermədi. Ermənilər güman edirdilər ki, bu hadisədən sonra təşkilat dərhal toplaşacaq və baş vermiş hadisəni qiymətləndirəcək. İyulun 12-də Ermənistan hadisə ilə bağlı KTMT-yə müraciət edərək təşkilatın iclasının çağırılmasını tələb etmişdi. Bu barədə qurumun saytında elan da yerləşdirilmişdi. Lakin qısa müddət sonra elan saytdan silindi və KTMT-nin heç bir iclası keçirilmədi. Bu hadisə pərt vəziyyətə düşən Ermənistanın diplomatik müstəvidə növbəti uğursuzluğu oldu. Bir daha sübut edildi ki, vassal Ermənistan üzvü olduğu təşkilatlarda belə əsassız olduğu üçün ciddi qəbul

olunmur.

Bu proseslərdən sonra Ermənistan qorxuya düşdü. Diplomatik cəbhədə düşmən üzərində üstünlük qazanan Azərbaycan hərbi müstəvidə də üstün olduğunu göstərdi. Hər kəs gördü ki, təcavüzkarı hər an acı məğlubiyyətə düçar etməyə hazır olan qüdrətli Azərbaycan Ordusu var.

"Dəmir yumruq" əməliyyatı, zəfərə aparan yol

Tovuz döyüşlərindən üç il ötür. İllər ötsə də, bu döyüş hər zaman xatırlanacaq və bu savaşı Vətən müharibəsinin başlaması üçün bir qığılcım olduğu vurğulanacaq.

Çünki Tovuz döyüşlərində şəhid olan generalımız Polad Həşimovun nəşinin Bakıya gətirildiyi zaman böyük izdiham yaşandı, xalq ayağa qalxdı. Gecə saatlarında minlərlə Bakı sakini müharibə tələbi ilə paytaxt küçələrinə axışdı. "Qarabağa azadlıq!" şüarları səsləndirən, əsasən gənclərdən ibarət böyük bir izdiham Şəhidlər xiyabanına yürüş etdi. Gənclər Azərbaycan Ordusunun və Ali Baş Komandanın yanında olduqlarını, onu dəstəklədiklərini bəyan edərək şəhidlərin qisasının alınması, torpaqlarımızın azadlığı uğrunda savaş istədilər.

İlham Əliyevin çağırışına səs verən yüz minlərlə gənc Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin qeydiyyatda olduqları şöbələrinə müraciət edərək könüllü olaraq döyüşlərdə iştirak etmək arzularını da bildiriblər. Beləliklə də, Tovuz hadisələri xalq və Prezident, xalq və ordu birliyini daha da möhkəmləndirdi.

Tovuz döyüşlərindən 2 ay sonra başlanan Vətən müharibəsi göstərdi ki, Azərbaycan Ordusu istənilən döyüş tapşırığını qısa zamanda yerinə yetirməyə qadirdir. 30 ilə yaxın müddətdə torpaqlarımızda müdafiə istehkamları quran erməni hərbiçisini qovmaq üçün cəmi 44 gün yetərli oldu. 2020-ci ilin sentyabrın 27-də başlayıb və 8 Noyabr Zəfər bayramı ilə bitən qələbələr silsiləsinin ilk halqası Aprel döyüşləri sayılsa da, Tovuz döyüşləri böyük qələbəyə aparan yol oldu. Azərbaycan nəinki Ermənistan, bütün dünyaya gücünü, qüdrətini nümayiş etdirdi.

İlham Əliyev həm sərkərdə kimi savaş meydanında, həm də diplomat kimi siyasi arenada düşməni və onun havadarlarını qətiyyətli qərarları ilə hər mənada susdurdu. "Qarabağ Ermənistandır" - deyən Paşinyanı qarşısında diz çökdürüb "Qarabağ Azərbaycandır!" dedizdirdi və kapitulyasiya aktına qol çəkdi. Sonra isə diplomatik məharəti ilə Ağdamı, Laçını, Kəlbəcəri bir güllə atmadan düşməndən geri aldı. Beləliklə də, Qarabağın üzərindən "dağ" götürüldü, ATƏT-in Minsk qrupu tarixin arxivinə, "status" isə cəhənnəmə göndərildi.

İlham Əliyevin güclü siyasətçi, əsl diplomat olduğunu bilənlər həm də onun əsl sərkərdə məharətinə şahidlik etdilər.

İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra regionda yeni reallıqlar yarandı. İlham Əliyevin postmüharibə dövrünün

reallıqları əsasında hazırladığı inkişaf strategiyasının icrasına start verildi. Qarabağı "Dəmir yumruq" əməliyyatı ilə azad edən Azərbaycan Prezidenti dəmir iradə ilə onu yenidən qurmağa başladı.

Bu gün ölkəmizin yalnız öz gücünə işğaldan azad edilən torpaqlarda həyata keçirdiyi misli görünməyən tikinti-quruculuq, yenidənqurma işləri və ən nəhayət, böyük qayıdışa start verilməsi bir daha sübut edir ki, İlham Əliyev təkçə xalqının 30 illik torpaq həsrətinə son qoymayıb, həm də Azərbaycanı tarixinin ən qüdrətli dövlətinə çevirib, dünyada sözü eşidilən, sayılıb-seçilən, iqtisadi və siyasi müstəqilliyini təmin edən qüdrətli dövlət yaradıb.